

GROENINGEN

voor natuur in en om de stad

jaargang 37 nr. 1

winter 2013

IVN afdeling Groningen-Haren

- * Fotoservice
- * Alle grote merken
compact/reflex/digitaal
- * 80 Types verrekijkers
en telescopen op voorraad
- * Ook astronomische telescopen
- * Swift - Bynolyt - Zeiss
- * Swarovski-topdealer
- * *Vriend Stichting Het Groninger Landschap*

www.combigroningen.nl

ipkes

COMBI
FOTOGRAFIE

Poelestraat 19 - 9711 PG Groningen
Telefoon (050) 312 86 84

HET KLEINE REISCOLLECTIEF

kleinschalig verantwoord vertrouwd

Wij organiseren

natuurbelevingstochten,

kant en klaar of op maat,

voor vogelaars en

liefhebbers van fietsen,

wandelen en kanoëren.

Wij zijn er voor kleine

groepjes, families en

individuele reizigers.

Ook organiseren we

studiereizen/excursies

en groepsreizen.

vogelreizen 2013

Polen , Oderdelta & Slonsk; zeearenden, 5 dagen	17 april
Roemenië , Donaudelta, 11 dagen	19 april
Polen , Karpaten; uilen en spechten, 10 dagen	19 april
Hongarije , Bükk-Tisza-Hortobágy, 10 dagen	26 april
Polen , Biebrza en Białowieża, 10 dagen	3 en 10 mei

natuur- en wandelreizen 2013

Polen , ontdek Noordoost Polen, wandelreis	26 april
Kroatië , wandelen langs de kust van Istrië	26 april
Polen , kanoreis Czarna Hancza & Biebrzamoerassen	17 mei
Engeland , wandelen in het Lake District	31 mei

Kleine groepen (vanaf 5 deelnemers).

Deskundige reisleiding.

Karting als u vroeg boekt.

Wij reizen per trein of minibas naar onze bestemmingen.

Ook bieden wij veel individuele reizen aan en maatwerk.

Het Kleine Reiscollectief is een initiatief van

info@hkrc.nl

www.hkrc.nl

085-7853820

Jaaragenda 2013 (Meer informatie over vind u verderop in deze Groeningen)

Zondag 24 januari	Start roofvogel uilencursus
Zaterdag 9 februari	Vogelwandelexcursie naar Grolloërveen
Zondag 24 februari	Winterexcursie naar Park Groenestein
Zondag 24 maart	Natuurkids! Koeien en vogels excursie
Dinsdag 2 april	lezing Stinzenplanten
Zaterdag 6 april	Excursie Stinzenplanten
Donderdag 4 april	Start vogelgeluiden cursus
Woensdag 10 april	Deadline Groeningen voorjaarseditie
Zaterdag 13 april	vogelexcursie in de Breebaardpolder
Zondag 28 april	Natuurkids! Vroege vogel excursie
Zondag 26 mei	Natuurkids! Waterdiertjes
Dinsdag 28 mei	Lezing het verborgen leven van waterplanten
Zaterdag 1 juni	Excursie het verborgen leven van waterplanten
Vrijdag 7 juni	fietsexcursie stedelijke ecologische structuur
Zaterdag 8 juni `	Vogelexcursie Fochteloërveen en Diependal
Dinsdag 25 juni	Lezing bloemen, wilde bijen en vlinders
Zaterdag 29 juni	Excursie bloemen, wilde bijen en vlinders

OKER
Schildert natuurlijk

Yohân Bergsma
Meesterschilder

Meidoornlaan 3
9771 AN Sauwerd
tel. 050-5269734

www.ekoschilder.nl

Ga naar: www.vogelbescherming.nl voor meer info

Tuinvogeltelling
19 & 20 januari 2013

Inhoudsopgave

Van het bestuur	4
Van de redactie.....	7
Op stap in het Quintusbos.....	8
Heemtuin Groningen	11
ATB genieten van de natuur	14
Hortus activiteiten	16
Boekennieuws	18
Het nieuwe webteam stelt zich voor.....	19
Excursie en cursusprogramma 2013	20
Adressen en informatie.	27
Indeling werkgroepen en coördinatoren	28

Van het bestuur

2012 ligt weer achter ons. Wat het weer betreft was het een goed jaar. In voorjaar en zomer afwisselend zon en regen. Een lichtpuntje voor de weidevogels, omdat het land redelijk vochtig bleef. Ook goed voor de pas aangeplante linden langs de Concourslaan in het Stadspark. Ze hebben een goede start gehad.

Na een paar strenge winters, is deze winter tot nu toe zacht. Fijn voor de IJsvogel die niet van ijs houdt en voor het Winterkoninkje dat ook niet goed tegen strenge winters kan. Na die echte winters met bijna een Elfstedentocht, mag het wel een keertje wat minder. Ik heb nog net voor Oud en Nieuw de wilgen achter huis geknot en de nestkastjes gelegegd en schoongemaakt. Klaar voor een nieuwe lente.

Foto: Ana Buren

2012 was voor onze IVN afdeling een tamelijk rustig jaar. Een probleem was, het vinden van leden (of donateurs) die bestuurlijke en organisatorische taken op zich wilden nemen. Uiteindelijk is het opvullen van de vacatures voor een groot deel gelukt. We zoeken alleen nog een secretaris/notulist in het bestuur. Een jaar geleden al hebben we o.a. voor deze taak al een aantal mensen persoonlijk benaderd, maar nog zonder succes. Degene die zich enthousiast had aangemeld, moest zich helaas wegens persoonlijke omstandigheden weer afmelden.

We doen nogmaals een dringend beroep op de leden (en donateurs) om zich aan te melden voor deze taak, zodat we in 2013 weer een voltallig bestuur hebben. Zelf ben ik zeven jaar met veel plezier secretaris geweest. Het is best leuk om in het bestuur te zitten en mee te denken over het wel en wee van de afdeling. Dus, meld je aan!

Van de landelijke voorzitters van het KNNV (Vereniging voor veldbiologie) en het IVN kregen we een "inspiratienotitie", gericht op mogelijkheden voor samenwerking tussen beide verenigingen. We

zouden bijvoorbeeld samen lezingen of excursies kunnen organiseren, agenda's kunnen uitwisselen, samen een onderkomen kunnen delen enz. KNNV en IVN zijn beide vrijwilligersorganisaties met passie voor de natuur. Daarbij is het KNNV meer op onderzoek en kennisvermeerdering van de eigen leden gericht en het IVN op educatie van het publiek. Sommigen zijn lid van zowel IVN als KNNV. In het afdelingsbestuur hebben we de inspiratienotitie besproken. We hebben gemerkt dat we bijvoorbeeld met het cursusaanbod in dezelfde vijver vissen en daarom ook concurrenten zijn. Vooral de plantenwerkgroep ondervindt concurrentie van cursussen die door het KNNV gratis, met subsidie van "Groen en doen" gelden worden aangeboden. Terwijl we als IVN afdeling op die subsidie geen aanspraak kunnen maken.

Over samenwerking met het KNNV zijn we "voorzichtig" positief. Juist omdat we zoveel gemeenschappelijk hebben kan het goed zijn om onze activiteiten op elkaar af te stemmen en wellicht tot samenwerking te komen. In het bestuur gaan we de concrete mogelijkheden nader bespreken.

Daarnaast hebben we ons landelijk bestuur om uitleg gevraagd over de besteding van de Groen en doen gelden binnen het IVN. De voorzitter van ons landelijk bestuur, Peter Visser, komt in april voor kennismaking op bezoek bij het afdelingsbestuur. We zullen met hem het wel en wee van de afdeling bespreken en de mogelijkheden van samenwerking met andere natuur- en milieuorganisaties.

Op dinsdagavond 12 maart is er weer de Algemene Ledenvergadering. Met een boeiende lezing van Jan P. Bakker (Rijksuniversiteit Groningen) over kwelders en grazers. En gelukkig weer de traditionele boekenverkoop, deze keer door Saskia van der Burg. Meer informatie volgt via de post. Dus, noteer deze datum alvast in de agenda. Ik verheug me erop en hoop jullie daar te ontmoeten.

Een goed 2013 toegewenst,

Lammert Tiesinga (waarnemend voorzitter)

Algemene Ledenvergadering (voor leden en donateurs)

Dinsdag 12 maart
Aanvang: 19.30 uur

Gebouw Open Universiteit
Oude Boteringestraat 24, Groningen

Met: Boekverkoop en
lezing van Jan P. Bakker (RuG):
“To graze or not to graze; over kwelders en grazers”.

Noodkreet!!!

Gezocht: **Notulist/secretaris van het bestuur**

Het bestuur heeft dringend behoefte aan een notulist /secretaris. De taken bestaan hoofdzakelijk uit:

- Deelnemen aan en notuleren van bestuursvergaderingen (ca. 5 keer per jaar)
- Fungeren als email adres
- Eens per 1 à 2 weken legen van de postbus van het IVN.

Voor informatie en aanmelding: neem contact op met
Carlo Ensing c.f.ensing@gmail.com of met
Gert Jan Huiskes gertjanhuiskes@online.nl.

Voor telefoonnummers: zie achterin

Het bestuur kan niet zonder secretaris! Meld je aan!

Van de redactie

Alle feestdagen liggen weer achter ons. De dagen worden weer langer en ik heb mij laten vertellen dat, op moment van schrijven, dat zelfs met 2 minuten per dag gaat. Ik kan het merken, heerlijk.

We hebben ook weer 4 verse seizoenen voor de boeg, met elk zijn charme. De natuur zal weer haar eigen gang gaan en wij zullen ons erover verbazen of genieten van het steeds terugkerende patroon van groen en leven. Met het verzamelen van de kopij voor dit nummer, merkte ik dat er vooral ook veel (nieuwe) excursies en cursussen binnen kwamen. Vandaar dat ik er voor heb gekozen om alle excursies en cursussen die tot nu toe bekend zijn op een rijtje te zetten. Daar kunnen we de eerste 2 seizoenen wel mee uit de voeten denk ik zo. Het is een mooie en gevarieerde lijst geworden, zeker de moeite waard om de agenda erbij te pakken en ze vast in te plannen!

Vandaag was voor mij een noemenswaardige dag in deze winter. Ik heb voor het eerst dit seizoen op natuurijs gestaan in het Noorderplantsoen. Ik waardeer de droge koude en de extra frisse lucht die ik inadem met dit weer altijd zeer. Dat is hoe winter voor mij voelt. Hoe lang zal het nog doorgaan met vriezen?!

Ik wens iedereen veel plezier met alle op stapel staande activiteiten!!

De laatste oproep, die nog net mee kon voordat ik alles naar de drukker stuurde, was de volgende:

Doe mee aan de werkdag op het voormalige Suikerunieterrein.

Wordt dit jaar gehouden op zaterdagochtend 2 maart.

Opgave en info: gertjanhuiskes@online.nl

De deadline voor het aanleveren van kopij voor de volgende editie is
10 april 2013

Kopij kan naar: ivngroeningen@gmail.com

Op stap in het Quintusbos

Het Quintusbos ligt er uitnodigend bij; winter met een vleugje voorjaar. De vlier en braam lopen al uit en ook de kamperfoelie laat jonge blaadjes zien. Ze profiteren van het licht nu de concurrentie nog dik in knop zit. Met het risico van bevriezen tijdens de volgende vorstperiode. En daarna is het 'uithuilen en opnieuw beginnen'.

De bomen laten het zover niet komen. De bladeren zijn al in de herfst afgevallen en de knoppen voor volgend jaar dik ingepakt. Ernst laat zien hoe de kastanje dat aanpakt. Om de klein opgevouwen bladeren en bloemen zit een dikke laag isolatiemateriaal en daar omheen de knopschubben met een waterafstotende laag.

De enige boom die 's winters groen blijft is de hulst. Tenminste als het gaat om loofbomen. Bij naaldbomen is het precies andersom: ze blijven allemaal groen behalve de lariks.

Meestal brengt hulst het niet verder dan een struikvorm. Maar onder gunstige omstandigheden groeien ze uit tot bomen. En die zijn in het Quintusbos ruimschoots te bewonderen.

In de bladeren is vaak de larve van de hulstvlieg te vinden. Die leeft van het bladgroen en vreet zich als een mijnwerker door het blad heen. Met in de gangen bruine stipjes waar de poepjes achter gelaten zijn.

Toch blijkt niet alle blad verdwenen te zijn. Jonge beukenstruikjes zitten nog vol met bruin

verdroogd blad. Door het gebrek aan licht in de zomer kwam de bladvorming pas laat op gang. In de herfst waren ze daar nog volop mee bezig. En toen was er geen tijd meer om de kurklaagjes te vormen die er voor zorgen dat geen wondjes ontstaan als de bladeren afvallen.

Even verderop trekt een bijzondere vorm de aandacht. Het blijkt de gedeeltelijk herstellende eendenkooi te zijn met vangarmen en een vijver. Water staat er niet in. In plaats daarvan is een kunstwerk te bewonderen dat iets van de geschiedenis laat zien.

Langs de paden over de houtwallen is overal klimop te zien; de enige groenblijvende plant in onze bossen. Met zijn hechtwortels klimt hij omhoog totdat de hoeveelheid licht voldoende is om te gaan bloeien.

De bladeren veranderen van vorm en laat in de herfst gaan de geelgroene bloemen open. Tot grote vreugde van veel insecten. De klimopbloemen leveren een overvloed aan nectar en stuifmeel in een periode dat andere planten het af laten weten. In de winter vormen zich bessen die uiteindelijk zwart worden.

Op de boomstronken langs de paadjes zitten prachtige elfenbankjes.

En het geweizwammetje laat wolkjes witte sporen los als je er tegenaan tikt.

Winter? Voorlopig even niet!

Tekst: Janneke van Steenis

Foto's: Hans van Steenis

Heemtuin Groningen deel 1

Vanaf dit nummer wil ik voor de Groeningen elke keer een stukje schrijven over de flora in de heemtuin. Wat is een heemtuin? Heem betekent thuis, dus je hebt een tuin met soorten die hier (in Ned.) thuishoren. Zelf schuw ik geen buitenlandse (uitheemse) soorten, maar ik wil wel alleen echte (botanische) soorten en ze moeten zichzelf kunnen redden. Wil je in Nederland interessante tuinen bezoeken, zoek dan op internet onder het woord heemtuin en op de website van stichting Oase vind je een hele lijst van tuinen.

Het lijkt me het leukste om de flora per familie te behandelen, waarbij ik vooral gebruik maak van de flora van Heukels en de ecologische flora van Westra en Weeda aangevuld met eigen waarnemingen en ervaringen. Ik zal me

zoveel mogelijk beperken tot de Nederlandse naam. De indeling van de plantenwereld die na DNA-onderzoek is gewijzigd; de flora wordt ingedeeld in twee hoofdgroepen, sporenplanten en zaadplanten. Sporenplanten zijn algen, schimmels (zwammen, paddenstoelen), korstmossen (een symbiose tussen een alg en een schimmel), blad- en levermossen, varens, wolfsklauwen en paardenstaarten.

Zaadplanten zijn onderverdeeld in naaktzadigen (vooral naaldbomen), halfbedektzadigen (komen niet in Ned. voor) en bedektzadigen. Deze laatste groep is onderverdeeld in oerbedektzadigen, primitieve tweezaadlobbigen en geavanceerde tweezaadlobbigen. Al deze groepen zijn weer onderverdeeld in orden, families, genera (geslachten vind ik een ongelukkig woord) en soorten.

Laat ik beginnen met de sporenplanten, algen weet ik niets van, paddenstoelen wordt binnen het IVN voldoende aandacht aan besteed met o.a. leuke excursies. Voor een waarnemingslijst zie onze website (flora). Vermeldenswaard dit jaar is de kleine stinkzwam met rode hoed, die ik nog nooit eerder had gezien.

Korstmossen, er groeit een prachtige soort groen bekertjesmos op o.a. de berk bij het bankje kerspruim. Korstmossen schijnen een schone-luchtindicator te zijn, maar ik heb ook een artikel gelezen waarin dat deels (Mos als begin van muurbegroeiing) weer werd herroepen. Het is wel zo dat bij een bepaalde soort luchtverontreiniging korstmossen verdwijnen, maar de aanwezigheid van korstmossen betekent nog geen schone lucht.

Soorten korstmos weet ik niets van en ook mijn kennis van mossen is minimaal, ik vind ze wel erg mooi (vooral ook op bomen). Doordat het hier vochtig en zuur is komen mossen hier ruim voor. Waar ik erg blij mee ben is een soort veenmos die spontaan op een stukje veen bij de vijver is verschenen.

Varens, behoren tot verschillende families. De wijfjesvaren komt op de heemtuin heel algemeen voor, zeldzame zijn de mannetjesvaren en de brede stekelvaren, deze drie soorten zijn lastig uit elkaar te houden. Van de mannetjesvaren zijn de deelblaadjes fijner gezaagd en die van de stekelvaren eindigen in een stekelpuntje, ook zijn de sporenhoopjes verschillend. De meeste varens hebben sporen op de onderkant van hun blad, maar sommige, zoals de koningsvaren hebben aparte stelen met sporen (sporenaren).

De tot nu toe genoemde varens hebben verticale wortelstokken en verschijnen in pollen. Er zijn ook varens met horizontale wortelstokken zoals de tot twee meter hoge adelaarsvaren (komt op de heemtuin nog niet voor), de gewone eikvaren en de moerasvaren. Van deze varens verschijnen de bladen min of meer verspreid. De struisvaren (niet inheems, een stinseplant) groeit in pollen doch verspreid zich (ook) via horizontale wortelstokken en kan flink woekeren, in de kruidentuin moeten we hem jaarlijks terugdringen.

Overige varens die wij hier hebben geplant zijn dubbelloof, tongvaren, steenbreekvaren, schubvaren, gebogen –en rechte driehoeksvaren en stijve naaldvaren.

Links: Tongvaren, de donkere streepjes onder het blad zijn de sporen.

Rechts: schubvaren sluit met zonnig en droog weer zijn blaadjes en ziet er dan verdord en dood uit maar na een flinke regenbui staat hij er weer prachtig bij.

Wolfsklauwen, in Nederland vijf soorten, allen zeer zeldzaam, komen in de heemtuin niet voor en van de paardenstaarten staat hier alleen de beruchte heermoes, waarvan in april eerst de bleke sporenaren verschijnen en dan later het blad.

Volgende keer naald- en loofbomen.

Bart Beute
Beheerder Heemtuin Groningen

ATB-genieten van de natuur

Sinds kort ben ik in het bezit van een ATB ofwel mountainbike. Daarmee kun je over het fietspad rijden, maar nog leuker is het af en toe het bos in te gaan ermee, alle mogelijke terreinen verkennen. Vanuit mijn werk werd er een tocht georganiseerd in de omgeving van Bakkeveen.

Op zondagmorgen. Een groepje ervaren rijders liet ons de omgeving zien en de verschillende soorten terreinen. Prachtig, met een ATB beleef je dezelfde natuur weer anders dan al wandelend. Eigenlijk is wandelen maar saai en zijn wandelaars lastig als je ze op je route tegenkomt. Je ziet meer natuur op de fiets, een nat stuk is lastig te rijden, maar je ervaart 'm des te meer.

Onderweg kregen we ook wat 'regels' mee. Bij wandelaars hou je in en kondig je jezelf en de anderen aan. Groeten is nog beter. Want je deelt wel dezelfde paden, evenals de mensen op paarden. Bij de discussie dat het ATB-en teveel zijn sporen achter zou laten in de natuur, gingen we over een stuk terrein waar net bomen waren gekapt. Diepe bandensporen en een en al takken; ja da's andere koek.

Al googelend kwam ik erachter dat de natuurorganisaties druk doende zijn om deze groep een plaats te geven. Een eigen route in een gebied ('datzelfde rondje heb je snel gezien'), een eigen natuurgebied ('geen wandelaars toegestaan'), fietsen voor of nadat de wandelaars actief worden ('pfff, om 7 uur op de fiets op zondag'), boetes als je je buiten de route begeeft etc. Volgens mij wil je allemaal recreëren in de natuur en moet dat samen kunnen.

Wat mij nog het meeste opviel bij de ATB-ers was de kleding die gedragen wordt. Blijkbaar als je van de natuur gaat genieten op een fiets moet je een heel nieuwe garderobe aanschaffen. Van speciale schoentjes, truien, handschoentjes naar natuurlijk de helm en de bril. Daar ben ik altijd wat minder goed in.

En dan nog de natuurbeleving en de ontspanning. Je zit hoger, je gaat sneller, het terrein voelt anders aan, de wind waait meer om de oren, de takken in je gezicht. Ja, de beleving is anders dan wandelend. Dus een prachtig alternatief. Bij het volgende jubileum van de afdeling allemaal genieten op de ATB door het Noordlaarderbos!

Kees van de Ven

Hortus activiteiten

Hortus open voor Vrienden

De Hortus in Haren is dicht tot 1 maart. Maar tijdens kantooruren kunnen Vrienden de tuin in op vertoon van hun ledenpas. Dat is zeker de moeite waard. Het Pinetum herbergt veel verrassende exoten, zoals de sluierden of de Chinese jeneverbes met gele mannelijke bloeiwijzen.

En bovendien is het weldadig rustig.

HET COLLAPS VERHAAL DEUPT NIET

VRIENDENLEZING HORTUS HAREN - PROF. DR. JAN J. BOERSEMA

24 JANUARI 2013
20:00 UUR

Paaseiland groeide uit tot de icoon van de milieugeschiedenis. Het voorbeeld van een maatschappelijke collaps door verkeerd gebruik van de natuurlijke hulpbronnen en een waarschuwing voor de hele aarde. In het boek *Beelden van Paaseiland* (Atlas, Amsterdam 2011) wordt deze gangbare opvatting tegen het licht gehouden en verworpen. Er moet een ander verhaal verteld worden. In zijn lezing vertelt de auteur, Prof. Boersema, dit verhaal.

Vriendenlezing Vereniging Vrienden van de Hortus
Henricus Munting, Hortus Haren

Opgave verplicht voor 20 januari 2013 via
hortusharenvrienden@gmail.com of Ver. Vrienden van de
Hortus Henricus Munting, postbus 159, 9750 AD Haren.

Locatie: Hortus Haren, Kerklaan 34, 9751 NN te Haren.
Toegang gratis. Vanaf 19.30 uur ontvangst met koffie.

Boekennieuws

Boekenverkoop Steunfonds Natuur- en Milieueducatie

NIEUW VERSCHENEN:

Zojuist is het langverwachte standaardwerk “De Nederlandse Bijen” verschenen. Dit is deel 11 in de serie eerder bekend onder de naam Nederlandse Fauna, maar nu omgedoopt tot de serie Natuur van Nederland.

In dit boek is alle kennis over de Nederlandse bijen gebundeld. Het rijk geïllustreerde boek behandelt ruim 350 soorten Nederlandse wilde bijen: herkenning, verspreiding, biologie en leefwijze.

De Nederlandse bijen - Natuur van Nederland dl. 11- Bijenboek

Auteur: Theo M.J. Peeters e.a

KNNV Uitgeverij

Prijs: € 49,95, ledenprijs: € 45

IN VOORRAAD:

Fotogids Korstmossen (KNNV Veldgids) €19,95, leden €17,95
Ijsvogels van de Hunze, schilderijen en tekeningen van Erik van Ommen
€24,95, leden €22,50

Nieuwe Atlas van de Nederlandse Flora

Herkenningskaart Vogels van Nederland €4,95, leden €4,50
Zeg kleine bij, wat dans je mooi (kinderboek) €14,95, leden €12,50
Veldgids Korstmossen €37,95, leden €33,95
Veldgids Dagvlinders €27,95, leden €24,95
Veldgids Libellen €27,95, leden €24,95

AANBIEDING:

Dick de Vos en Luc de Meersman “Wat zingt daar”
Vogels herkennen aan hun zang en roep in Nederland en Vlaanderen
inclusief CD met vogelgeluiden, nu € 17,50

Bestellen bij: Saskia van der Burg, Eyssoniussstraat 28, 9714BS Groningen,
tel. 050-5799631, e-mail SteunfondsNME@hotmail.com.

Het nieuwe webteam stelt zich voor!

Wij, Keesjan Westen, Bert Holtkamp en Raphaëlle Ritsema, zijn de afgelopen paar weken bezig geweest met de opstart van de nieuwe website. We hebben de belangrijkste informatie overgezet en voor de komende periode ligt onze focus vooral bij de manier waarop we tekst aan de man brengen.

Het is voor ons een beetje aftasten hoe de afdeling precies georganiseerd is en wat precies onze plaats is binnen de PR en Communicatie. Wij willen in ieder geval graag het publiek wat breder maken, en hebben daar ook onze ideeën bij. Om deze goed uit te werken doen wij ons best onderling duidelijke afspraken te maken en goed te overleggen.

Ook hebben we een emailadres aangemaakt waar alle e-mails, bestemd voor de website, naartoe kunnen worden gestuurd. Zo is er meer overzicht, omdat we samen toegang hebben tot dit adres en alle mails één bestemming hebben.

We willen iedereen laten weten dat we ons best gaan doen een breed publiek en meer geïnteresseerden aan te trekken voor de activiteiten!

Keesjan Westen, Bert Holtkamp, Raphaëlle Ritsema
Webteam IVN Groningen-Haren

webbeheer.ivn.groningenharen@gmail.com

IVN Excursie- en cursusprogramma jaar 2013

Excursies:

Zaterdag 9 februari : **Vogelwandelexcursie naar Grolloërveen**

Plaats en tijd: 9.00 uur vanaf de AH in de wijk Hoornse meer. Terug in de stad om ongeveer 14.00 uur. Warme kleding aanbevolen, zelf koffie/thee en iets te eten meenemen.

Thema: Bosvogels en Overwinteraars.

Opgave bij Willy Sjaarda: tel. 050-5419726 of

e-mail willy.sjaarda@tiscali.nl

24 maart: **Natuurkids! Koeien en vogels excursie**

Plaats en tijd: Bezoekerscentrum Buitenplaats Reitdiep, Wolddijk 103, 9738 AD Groningen (Noorderhogebrug) tussen 14.00 en 16.00 uur

Wat hebben koeien en vogels gemeen?! Door een verrekijker lijken de vogels in het land ineens heel dichtbij, kan jij de weidevogels in het land al herkennen? We nemen een kijkje bij de koeien die op hetzelfde land eten als de vogels die we gaan begluren. Kom je ook?!

Contact en opgave via natuurkids.groningen@gmail.com. Aanmelden verplicht.

Zaterdag 13 april: **Vogelexcursie naar Breebaartpolder**

Plaats en tijd: Vertrek om 9.00 uur bij ingang van sportcentrum Kardingse. Laag water omstreeks 9.15. Hoog water omstreeks 14.50. Terug in de stad om ongeveer 15.00 uur.

Thema: Trek- en Wadvogels.

Opgave bij Willy Sjaarda; tel. 050-5419726 of e-mail w.sjaarda@tiscali.nl

26 mei: **Natuurkids! Waterdiertjes, een zoektocht in de sloot**

Plaats en tijd: De locatie wordt nader bekend gemaakt. Van 14.00 tot 16.00 uur.

Een natte waterexcursie voor kids van 6 t/m 12 jaar

Contact en opgave via natuurkids.groningen@gmail.com. Aanmelden verplicht.

28 april: Natuurkids! Vroege vogel excursie

Plaats en tijd: Stadspark, bij de hoofdingang a/d paterswoldseweg.

Verzamelen om 5 uur tot ongeveer half 7.

De meeste vogels hebben het zo druk in het voorjaar dat ze al opstaan als de zon net opkomt. Dat is voor heel vroeg, maar als we op deze tijd samen het bos ingaan, dan laten de vogels jou het mooiste fluitconcert horen dat ze kennen...wie wil dat nou missen?!

Opgave en contact via natuurkids.groningen@gmail.com. Aanmelden verplicht.

Zondag 7 juni 2013: Fietsexcursie langs de stedelijke ecologische structuur (SES) a/d zuidwestkant van de stad

Plaats en tijd: 13.30 uur, ingang Stadspark, hoek

Concourslaan/Paterswoldseweg. Terug: circa 17.00 uur.

Extra info: Dit is de vierde excursie langs de SES. In voorgaande jaren organiseerde de werkgroep excursies aan de noordkant, de oostkant en de zuidkant van de stad.

De gemeente Groningen voert een actief beleid om het groen in de stad te verbinden met de natuur buiten de stad. Tijdens deze excursie laten we bijzondere plekken zien in het Stadspark en ten zuiden van de stad, zoals de omgeving Hoornse Plas. Er zijn bedreigingen, obstakels, en pogingen om groene verbindingen te herstellen. We geven ook aandacht aan de verbinding tussen grotere natuurgebieden: Paterswoldsemeer en de "Onlanden". De route is ongeveer tien kilometer lang.

contact en opgave: Lammert Tiesinga: 050-3133682 of L.Tiesinga@inter.nl.net, IVN werkgroep stadsecologie

Zaterdag 8 juni: Vogelexcursie Fochteloërveen en Diependal

Plaats en tijd: Vertrek om 8.00 uur vanaf de AH in de wijk Hoornse meer. terug in de stad om ongeveer 15.00 uur.

Thema: vogels van het hoogveen gebied, met kans op kraanvogel, roodborsttapuit, boomvalk, roodhalsfuut en slangenarend!

Opgave bij Andréa de Vries tel: 050-5275548 of e-mail a.kdv@ziggo.nl

Dinsdag 2 april: Lezing Stinzenplanten

Plaats en tijd: het Vinkhuys, aanvang 20 uur. Het Vinkhuys is prima bereikbaar per bus, fiets of auto.

Adres; Diamantlaan 94, 9743BJ Groningen.

Als na de lange winter kleurige bloemetjes uit de donkere aarde tevoorschijn komen, betekent dat maar èèn ding: Lente! Veel van die vroege voorjaarsbloeiërs zijn stinzenplanten. Maar wat zijn dat eigenlijk, stinzenplanten? In ieder geval planten met een geschiedenis. Heilien Tonckens, co-auteur van het boekje Börgbloumkes, kan daar een heleboel over vertellen.

De kosten bedragen € 5; aanmelden van te voren gewenst bij Janneke van Steenis

telefoon 050 5352845 of jvansteen@home.nl

Zaterdag 6 april: Excursie Stinzenplanten

Plaats en tijd: Aanvang om 14 uur. Verzamelen bij het restaurant in het midden van het Noorderplantsoen. Adres Jantje Zag Eens Pruimen Hangen: Kruissingel 1, 9712 XN, Groningen.

Maak het voorjaar mee in het Noorderplantsoen. Genieten van het stralend geel van de bosgeelster, het paars van de holwortel en het blauw van de Oosterse anemoon. En tussen de kale struiken het tere wit van de bosanemonen.

Aanmelden is niet nodig

Dinsdag 28 mei: Lezing Het verborgen leven van waterplanten

Plaats en tijd: het Vinkhuys, aanvang 20 uur. Het Vinkhuys is prima bereikbaar per bus, fiets of auto.

Adres: Diamantlaan 94, 9743 BJ Groningen.

Hoe krijgen planten het voor elkaar om onder water te kunnen groeien en ook nog voor nakomelingen te zorgen? In deze lezing komen verschillende strategieën aan de orde die planten hebben ontwikkeld om zich in een nat milieu te handhaven. Met een uitstapje naar de moerasplanten en de krabbescheer, de enige nog levende soort van een familie die al 50 miljoen jaar oud is.

De kosten bedragen € 5. Aanmelden van te voren is gewenst bij Janneke van Steenis
telefoon 050 5352845 of jvansteen@home.nl

Zaterdag 1 juni: Excursie Het verborgen leven van waterplanten

Plaats en tijd: Aanvang 14.00 uur, hoek Korreweg/Molukkenstraat

Wil je waterplanten in hun natuurlijke omgeving zien en bekijken, doe dan mee aan de excursie.

Aanmelden is niet nodig

Dinsdag 25 juni: Lezing Bloemen, wilde bijen en vlinders

Plaats en tijd: het Vinkhuys. Aanvang 20 uur. Het Vinkhuys is prima bereikbaar per bus, fiets of auto.

Adres: Diamantlaan 94, 9743 BJ.

Boeiende onderwerpen, zoals planten, vlinders of wilde bijen worden vaak afzonderlijk bekeken. Allen kennen we de honingbij, maar wist u dat er nog 357 andere bijensoorten in Nederland zijn? Er zijn ook vele vlinders die van andere planten afhankelijk zijn dan van de vlinderstruik. Wilt u nu eens wat meer weten over de samenhang tussen dagvlinders, wilde bijen en bloemen?

De kosten bedragen € 5. Aanmelden van te voren is gewenst bij Janneke van Steenis,
telefoon 050 5352845 of
jvansteen@home.nl.

Zaterdag 29 juni: Excursie Bloemen, wilde bijen en vlinders

Plaats en tijd: de Wiershoek,
Beijumerweg 20, 9737 AD

Groningen. aanvang om 14 uur
Kom met eigen ogen zien en beleven hoe vlinders en wilde bijen gebruik maken van de bloemen. Er gaat een wereld voor u open. Aanmelden is niet nodig.

Foto's: Wankja Ferguson

Cursussen:**Roofvogels en uilen, ambassadeurs van het landschap.**

Roofvogels en uilen zijn zeer tot de verbeelding sprekende vogels die in vrijwel alle biotooptypen op aarde voorkomen. Sommigen staan hoog in de voedselketen (Arenden, Oehoe), anderen bezetten een kleine specialistische niche (Wespendief, Steenuil). Ongeacht het biotooptype of specialisme, roofvogels en uilen weerspiegelen altijd de ecologische rijkdom van het landschap. Deze ambassadeursrol is verre van eenvoudig. Ogenscheinlijk kleine verstoringen in het landschap worden pas zichtbaar aan het eind van de voedselketen en hierin schuilt een grote kwetsbaarheid die wij niet gauw met deze krachtige, wendbare, snelle of geruisloze jagers associëren.

IVN Groningen-Haren organiseert daarom een cursus over roofvogels en uilen. In vier theorie-avonden, drie dagexcursies en één avondexcursie nemen wij de deelnemers mee in de leefwereld van deze fascinerende vogels. De nadruk zal liggen op de in Nederland voorkomende soorten. Enkele deskundigen uit het veld en de wetenschap zullen spreken over verscheidene biologische aspecten en bescherming. Hiernaast komt herkenning van klee, geluid en vliegbeeld uitgebreid aan de orde. De excursies en avonden zullen deels een interactief karakter hebben waarbij de deelnemers zelf aan de slag gaan met de analyse van prooien, veren en herkenning van roofvogels en uilen in het veld.

De theorie-avonden vinden plaats op de donderdagavonden 24 januari, 14 februari, 21 maart en 25 april. De excursies volgen in principe op de zaterdag na de theorie-avond, in verband met het weer kan hiervan afgeweken worden. Via e-mail zal hierover dan tijdig bericht worden. De inschrijving is maandag 7 januari gestart. Er kunnen maximaal 25 mensen deelnemen, vol is vol. Vermeld bij opgave a.u.b. uw naam, e-mailadres, volledig adres en telefoonnummer.

De kosten voor deze cursus bedragen voor IVN-leden € 45. Niet-leden betalen € 55,-. Opgave per e-mail bij Hannelore Börger: hannelore.borger@gmail.com

“Op de kleintjes letten” over geleedpotigen en hun eco-relaties

Enge beestjes met teveel poten. Dat is de reactie van veel mensen wanneer het over geleedpotigen gaat. Na vlinders en misschien nog de libellen houdt het op met de liefde. Wij denken: onbekend maakt onbemind.

Meer dan driekwart van alle diersoorten op aarde behoort tot de geleedpotigen. U doet uzelf dus flink tekort door deze dieren buiten beschouwing te laten. Het is een al heel oude diergroep die zich in honderden miljoenen jaren heeft ontwikkeld tot een haast duizelingwekkende verscheidenheid in vorm en gedrag, niet zelden in een ingewikkeld en boeiend samenspel met andere dieren en met planten(eco-relaties). Uiteraard kan er van al die rijkdom maar een fractieaan bod komen in een beginnerscursus.

Toch zullen alle hoofdgroepen de revue passeren: de schaaldieren(kreeften en hun familie), de duizendpoten, de spin-

achtigen en natuurlijk de insecten. We willen vooral het leven in uw omgeving belichten. Speciale aandacht zal er zijn voor o.a. wilde bijen.

Naast vijf cursusavonden zullen we drie excursies organiseren.

De avonden zullen plaats vinden in het clubgebouw van de (stichting) Piccardthof en wel op de dinsdagen 5 maart, 19 maart, 2 april, 16 april en 7 mei. Aanvang: 19.30uur.

De excursies zijn gepland op de zaterdagen 23 maart, 13 april en 11 mei. De kosten bedragen 50 euro pp.

Inlichtingen en opgave via: mollema@hetnet.nl of 06-14951297

Vogelgeluiden “Van koolmees tot kraai”

Hierbij informatie over de vogelgeluidencursus “Van koolmees tot kraai” zoals die komend voorjaar georganiseerd wordt door de vogelwerkgroep van het IVN.

De cursus wordt gehouden op de avonden van 4, 18 april en 16 mei met steeds in het aansluitende weekend een excursie in de nabijheid van de stad Groningen cq. Haren. De locatie: AOC Terra gebouw aan de Verlengde Hereweg in de stad Groningen en beginnen om half acht. We stoppen om 22.00 uur.

De kosten voor de cursus zijn 42,50 Euro voor niet leden en 35 Euro voor leden en donateurs van het IVN. Opgave voor de cursus kan vanaf 19 maart vanaf 20.00 uur via Margreet Schaaf schaafjm@online.nl

Er kunnen 25 personen meedoen met de cursus. VOL IS VOL

Bomencursus

De Plantenwerkgroep heeft plannen om in het najaar weer een bomencursus te geven. Houd de website in de gaten voor verdere informatie.

De meest actuele informatie t.a.v. de excursie en cursussen die de IVN Groningen-Haren organiseert, is altijd te vinden op de website:

www.ivn-groningen-haren.nl (oud)

of

<http://ivn.nl/afdeling/groningen-haren> (nieuw)

Adressen en informatie

IVN-Afdeling Groningen/Haren

Postbus 1573

9701 BN Groningen

www.ivn-groningen-haren.nl of ivn.nl/afdeling/groningen-haren

e-mail: ivngroningen-haren@gmail.com

Bestuur

Voorzitter: Lammert Tiesinga (waarnemend)
L.Tiesinga@inter.nl.net Tel: 050-3133682

Secretaris: vacature

Penningmeester: Carlo Ensing
c.f.ensing@gmail.com Tel.: 06-47871101

Leden:

Els vd Boomgaard, Kees van de Ven, Ernst Flentge, Janneke van Steenis,
Gert Jan Huiskes

Ledenadministratie

Postbus 1573, 9701 BN Groningen.

E-mail: c.f.ensing@gmail.com

Gironummer 3742937 t.n.v. IVN afd. Groningen/Haren

Contributie/administratie

Leden zijn actief betrokken bij het IVN. Zij betalen per jaar minimaal 17,50 euro, waarvan de afdeling 8,65 euro afdraagt aan het landelijk bureau. Donateurs steunen het IVN en betalen minimaal 10,50 euro per jaar, dat geheel ten goede komt aan de afdeling.

Leden en donateurs ontvangen "Groeningen", en leden ontvangen tevens het landelijk tijdschrift "Mens en Natuur".

Leden, die "Mens en Natuur" niet thuis gezonden krijgen, dienen contact op te nemen met de afdelingspenningmeester.

Opgave, verhuizingen, overschrijvingen naar andere afdelingen en opzeggingen (dit laatste alleen voor 1 januari): aan de ledenadministratie van onze afdeling doorgeven. Betalingen geschieden per toegezonden acceptgiro of met internetbankieren.

Werkgroepen en coördinatoren

Vogelwerkgroep

Willy Sjaarda (waarnemend)

willy.sjaarda@tiscali.nl

Plantenwerkgroep

Janneke van Steenis, tel.: 050-5352845

jvansteen@home.nl

Natuur- en Milieuwerkgroep Haren

Ernst Flentge, tel.: 050-5349131

e.w.flentge@freeler.nl

Werkgroep stadsecologie

Lammert Tiesinga, tel.: 050-3133682

L.Tiesinga@inter.nl.net

Werkgroep Natuurkids

Gert Jan Huisjes, tel.: 06-24149856

gertjanhuisjes@online.nl

Boekenverkoop

Saskia van der Burg

SteunfondsNME@hotmail.com

Werkgroep PR & Communicatie

Kees van de Ven, tel.: 050-4063310

keesvandeven@planet.nl

Ad interim

Kopij voor de Groeningen voor 10 April 2013 sturen naar:

Postbus 1573, 9701 BN Groningen of ivngroeningen@gmail.com

IVN Consulentenschap Groningen

Postbus 1020, 9701 BA Groningen.

Tel: 050-3135933; e-mail: consulentenschap.groningen@ivn.nl

Vrijwilligersconsulent: Marit Stokkentreeff

IVN-Landelijk

Postbus 20123, 1000 HC Amsterdam.

Tel: 020-6228115

Website: www.ivn.nl

VOOR EEN ENERGIEZUINIGE INSTALLATIE -
GAAT U NAAR ...

LANTING
INSTALLATIEBEDRIJF BV

- centrale verwarming
- gas- en waterleiding
- zinkwerk
- luchtverwarming
- elektrische installaties
- warmtepompen
- installatie pv-panelen
- installatie zonnecollectoren

Kieler Bocht 39
9723 JA Groningen
Rijksstraatweg 94
9752 BJ Haren

UNETO-VNI

Tel. 050-5344065
Fax 050-5343757
lanting@technonet.nl

NATUURVOEDINGSWINKEL

Tel. 050 - 541 15 15

De Wiershoeck

www.beijum.nl/wiershoeck

Volledig assortiment biologische voeding:

Brood (fodera ochtend vers)
Zuivel en kaas
Groente en fruit
Vlees en vleesvervangers
Droogwaren
IJds

Diepeppen
Dranken
Koek en snoep
Wijnen
Lichaamsverzorging
Schoonmaakmiddelen Etc. etc.

Verkooppunt

ODIN

Groente- & Fruit-abonnement

Op de flats: gelegen aan het (flats)pad door Beijum, richting Zuidwilde.

Per auto: afslag Beijum-Noord, bereikbaar via Ingang Onnemaheerd, daarna links rechtoef.

Open: ma. 11.30-18.00 di. v/m vr. 9.00-18.00 do. 9.00-20.00 za. 9.00-17.00 uur

Beijumerweg 20 (naast de schooltuinen).

Wij bezorgen iedere donderdag aan huis.
Faxnummer (050) 5792097

